

До тебе, милий, пишу лист востаннє
Дріжучою рукою.
Вікном паде проміння сонця раннє,
Мені ж здається, що твоє кохання
Прощатися йде зі мною.

Витай мені, витай, солодке, яснє,
Як мід з райськóго квіття!
Ніколи кращим не було, як власнє
Тепер, коли короткий день мій гаснє,
Смертельні свічі світять.

Ніколи, ах, ніколи я не чула
Так сильно, як в тій хвилі,
Які я дивні дива перебула
І як щасливою колись я була
З тобою, мій ти милий!

Й мабуть, ніколи наші ті розмови,
Слова твої сердечні
Не мали в собі стільки сили й крові,
Як ось тепер, коли я без любові
В світі йду безконечні.

Не знаєш, милий, як я ждала, ждала
На тебе з поля бою.
Здається, душу й рай була б віддала.
Щоби у бога тільки щастя мала
Побачиться з тобою!

Не дав бог щастя... Журавлі ключами
Летять і сумно кличуть.
Міста і села вкрилися димами,
По полі люди блудять між гробами

Й хрести вояцькі тичуть.

Стоять поля, несіяні два роки,
Покраяні ровами.
Стави руді від людської посоки,
На них шувар питається осоки:
«Що буде, сестро, з нами?»

Питається шувар, а люди, милий,
Й питається перестали.
Ні, оповісти я не маю сили,
Скільки вони, ах, скільки пережили,
Нім Богу духа дали!

Тут хисту треба справжнього і вправи,
Щоб вірно змалювати
Той образ від нічних пожеж кривавий,
А від невинних людських сліз сльозавий, —
Відвагу треба мати!

Може, я там, на другім світі, може,
Наберу сили слова
І сміло скажу: таж ти бачив, Боже,
Як ураганом військо йшло вороже
Через кордон до Львова.

І бачив ти, як наші бідні люди
Свій рідний край кидали,
Мами з дітьми маленькими при груди
Пускалися на безконечні труди
В краї, яких не знали.

І бачив ти, як дідо із онуком
За те, що не хотіли

Опоганитись зрадою, під буком
Кров'ю багрились і як дід з онуком
На мотузку дубіли.

Ще й бачив ти, як діти, от дрібнота,
Без батька і без мами
Тинялися голодні біля плота,
Поки з ніжок звалила їх дрімота, —
Не між людьми, — між псами!

Ти бачив, Боже, тії каравани,
Що на Сибір тягнули.
У серцю біль, а на руках кайдани...
Так за Христа терпіли християни,
Тому-бо вірні були.

Бо вірні були, вірні до сконання
Своїй святій ідеї.
І для ідеї тої, для кохання
Приймали мовчки муки і страждання —
Усе, усе для неї!

Ти бачив, Боже!.. Ну і що ж? Що нині?
Де ж є твої глаголи?
Невже ж блукатимемо по пустині
І до своєї власної святині
Не ввійдемо ніколи?

Невже ж вовік не прощена провина
Супроти слави й волі?
А прецінь батько слав на муки сина,
Старий зарівно прецінь, як дитина,
Конали в полі!

Яких ще жертв? Яких тобі? Скажи нам,
Промов велике слово!
Чекаємо. Най вдарить раз година,
Най заморожена проснеться Україна
І оживе наново!..

Отак хотіла б я сказати. Про себе
Буду, як гріб, мовчати.
Бо що ж бажання наші, що потреби
Супроти кривд тих?.. Милий, я до тебе
З жалем буду літати.

Як згасне день, а ніч голубі крила
Розіпне над полями,
Відчиниться нараз моя могила,
В зітлілі кості вступить прежня сила,
Цвинтарні кину брами.

Й полину в світ. До тебе, де не будеш —
В поході чи у бою,
Поки мене при другій не забудеш,
Поки у снах ти біля мене будеш,
Витатиму з тобою.

І говоритиму тобі до уха
Устами піль, діброви.
Яка над ними віє завірюха,
Яка жара палить їх і посуха,
Як смерть іде на лови.

І говоритиму тобі устами
Тих всіх, що тут сконали,
Як бичувало їх життя тернами,
Як плечі їх вгинались під хрестами,
Як марно пропадали.

І говоритиму тобі тугою
Серць молодих, що рвались
До тих країв за тихою водою,
Овіяних надією святою,
Як йшли і не вертались.

Усе, усе, що гарне, а нещасне
У нашім ріднім краю,
Я передам тобі як своє власне,
Нехай бажання в тобі не загасне
Крізь пекло йти до раю.

Нехай у тобі вічна іскра тліє
Визвольного стремління.
Нехай на мить одну життя не вмліє,
Поки на сході день не зазоріє
Грядучим поколінням.

Будемо поти разом. Я при тобі,
А ти будеш при мені.
Хоч я лежатиму у тихім гробі,
А ти в ровах стрілецьких, або — пробі!
Далеко на чужині.

А як скінчиться бій, як мир повіє,
Мов легіт по долині, —
Прийди на гріб, мій милий. Звечоріє,
Запахнуть квіти, і зоря затліє, —
Посидь, посидь при мені!

До тебе, милий, пишу лист востанне
Дріжучою рукою.
Вікном паде проміння сонця ранне —
Мені ж здається, що твоє кохання

Прощатся йде зі мною.

Відень, вересень, 1915

Текст наводиться за збірником [«Богдан Лепкий. Поезії», 1990](#).

Останній лист Катрусі. Один з розділів циклу «Листи Катрусі», опублікованого в книзі «Писання. Т. I», звідки його й передруковуємо. За свідченням автора, в основу твору лягла розповідь сільської вчительки.